

GIOVANNI BATTISTA PIRANESI (1720-1778): fra *Carceri d'Invenzione*, 2. udgave (Rom 1760).

Snyderum

Repræsenterende rum i litteratur og kunst

Siden Lessings *Laokoon* (1766) har det været god latin at betragte litteraturen som primært tidslig organiseret. At læsningen også umiddelbart ser ud til at følge denne lineære fremadskriden har især været fremherskende inden for narratologiske og plot-orienterede læsestrategier. De senere år har imidlertid budt på en voksende interesse for litteraturens rum – dens byer, landskaber og kortlægninger – og samtidig er der med de digitale tekstformer som World Wide Webs hypertext iscenesat et voldsomt angreb på lineariteten som princip for organiseringen af tekster.

I dette nummer af *Passage* har vi valgt at fokusere på litteraturens rumlige dimensioner. I forlængelse af diskussioner inden for så forskellige områder som for eksempel litterære urbanitetsstudier (belyst i *Passage* 22), postkoloniale studier og computerrelateret litterære studier har vi bedt en række skribenter om at læse efter teksters rum. At tekstverdener indeholder rum i en eller anden form undrer vel ingen, men vi har netop ønsket at få belyst, hvorledes rummet i teksten virker på et formelt niveau i tekstens eget materiale. Vi spurgte derfor til, på hvilke niveauer man vil kunne tale om rum i læsningen af tekster, når det skrevne rum så eksplicit er én-dimensionelt? Resultatet blev denne samling af artikler, som viser og analyserer litterære rum på mange forskellige niveauer.

Vi har valgt at kalde nummeret Snyderum, fordi litterære rum på et vist niveau illuderer rummets konkrete fylde, men også fordi teksterne i repræsenterende rum på én og samme gang viser deres forhold til verden og deres karakter af at være mentalt-sproglige repræsentationer af endnu ikke eksisterende rum. Beskæftigelsen med rum synes både at genfremstille spørgsmålet om tekstens referentialitet og om den konkrete livserfaring i forhold til erfaringen af tekstuelle rum. Fra 1700-tallets koloniale rejser til de uopdagede rum til det 21. århundredes postkoloniale kortlagte rum går der en rød tråd. De tænkte rum adlyder ikke blot tekstlige logikker, men det er igennem rummet at forholdet mellem menneske og verden metaforiseres.

Vi har kort sagt ønsket med en række læsninger af udvalgte værker at kortlægge passager mellem rummet i litteraturen og litteraturens rum eller kontekst. Selvom sådanne passager ofte er enestående øjeblikke, hvor det for en forfatter lykkes at inkorporere elementer af virkelighedens fremstillingsformer i sit eget værk, har vi alligevel ønsket at komme med et par forslag til, hvorledes en rumlig litteraturteori kunne se ud. Forslag, der også argumenterer for, hvorfor det her og nu er interessant at læse efter teksters rum, samt hvordan man kunne gøre det.

Det blev imidlertid hurtigt klart for os, at en diskussion af litteraturens rum måtte inddrage overvejelser fra andre kunstarter, som har et mere umiddelbart forhold til rummet, som – for at parafasere Gérard Genette – selv udføres i det udstrakte rum.

Derfor indeholder dette Passage-nummer en lille kunsthistorisk sektion motiveret af M. Perniolas iagttagelse af tidens opløsning og en rumlig 'tingsliggørelse'. Ligeledes har vi valgt at belyse forholdet mellem rum og erindringsproces i mnemoteknikken, som et forsøg på at etablere et kunsthistorisk værkinternt referencerum. I denne forbindelse bringes den første internationale publicering af kunsthistorikeren Aby Warburgs indledning til sit ufuldstændige mnemosyneatlas. Warburgs indledning bringes i forbindelse med en introducerende artikel.

Sidst men ikke mindst byder dette nummer af Passage på kunstneriske bidrag bestilt til sammenhængen fra fire danske kunstnere, som er blevet bedt om at udfolde kunstneriske rum i tidsskriftets format. Og vi bringer desuden en nyoversættelse ved Karsten Sand Iversen af Walt Whitmans „Brooklynfærge i fart“.

God fornøjelse.

Redaktionen